

مقایسه اثر سمیت پاراکسون و دیازینون بر روی سیستم آنتی اکسیدان بافت ریه موش صحرائی

سمیه المیر^۱، مهوش جعفری^۲

۱. کارشناس ارشد بیوشیمی، مرکز تحقیقات دانشجویان، دانشگاه علوم پزشکی بقیه ا... (عج)، تهران، ایران.

۲. استاد گروه بیوشیمی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بقیه ا...، تهران، ایران. (مؤلف مسوول)، تلفن ثابت: ۰۲۱-۲۲۲۸۹۹۴۲-۰۲۱ داخلی ۳۳۴.

m.jafari145@gmail.com

چکیده

مقدمه: دیازینون و پاراکسون دسته‌ای از ارگانوفسفره‌های آفت کش هستند که بطور وسیع در کشاورزی استفاده می‌شوند. بعضی از ارگانوفسفره‌ها سبب افزایش تولید رادیکال‌های آزاد می‌گردند. هدف از این مطالعه مقایسه اثر دیازینون و پاراکسون بر سیستم آنتی اکسیدان ریه موش صحرائی است.

روش بررسی: در مطالعه تجربی حاضر، ۴۹ سر موش‌های صحرائی نر نژاد ویستار به صورت تصادفی در ۷ گروه قرار گرفتند: گروه کنترل روغن ذرت را به عنوان حلال دیازینون و پاراکسون و شش گروه آزمایش که دیازینون را در دوزهای ۳۰ mg/kg، ۵۰ و ۱۰۰ و پاراکسون را در دوزهای ۰/۳ mg/kg، ۰/۷ و ۱ به صورت داخل صفاقی دریافت کردند. ۲۴ ساعت پس از تزریق حیوانات با اتر بیهوش و بافت ریه جدا گردید و فعالیت آنزیم‌های سوپراکسید دیسموتاز (SOD)، کاتالاز (CAT) و گلوکاتایون S-ترانسفراز (GST) و لاکتات دهیدروژناز (LDH) همچنین غلظت گلوکاتایون (GSH) و مالون دی آلدید (MDA) توسط روش‌های بیوشیمیایی تعیین شدند. معنی دار بودن نتایج توسط آنالیز واریانس (ANOVA) به همراه تست توکی تعیین شد.

یافته‌ها: فعالیت آنزیم‌های SOD، CAT و GST ریه در دوزهای بالاتر از ۰/۳ mg/kg پاراکسون و در دوز ۱۰۰ mg/kg دیازینون به طور معنی دار افزایش یافت. افزایش فعالیت LDH و غلظت MDA و کاهش غلظت GSH ریه در دوزهای بالای پاراکسون مشاهده گردید.

نتیجه گیری: دیازینون و پاراکسون باعث القاء تولید رادیکال‌های آزاد و استرس اکسیداتیو وابسته به دوز می‌شوند. افزایش سطح پراکسیداسیون لیپیدها و کاهش GSH احتمالاً نشان‌دهنده نارسایی سیستم دفاعی آنتی اکسیدان برای مقابله با رادیکال‌های آزاد و آسیب اکسیداتیو بافتی می‌باشد. اثر سمیت پاراکسون روی سیستم آنتی اکسیدان شدیدتر از دیازینون است.

کلیدواژه‌ها: دیازینون، پاراکسون، سیستم آنتی اکسیدان، موش صحرائی، ریه.

وصول مقاله: ۹۱/۷/۳ اصلاحیه نهایی: ۹۲/۱۲/۱۲ پذیرش: ۹۲/۱۲/۱۹

مقدمه

ترکیبات ارگانوفسفره (Organophosphates) به طور گسترده در کشاورزی، صنعت، باغبانی، دامپزشکی و منازل استفاده می‌شوند. همچنین این ترکیبات نظیر تابون (Tabun)، سارین (Sarin) و مالاتیون (Malathion) در چندین حمله شیمیایی توسط نیروهای عراقی در طی جنگ ایران و عراق به کار رفته است. اغلب ترکیبات ارگانوفسفره به طور کامل و یا تقریباً کامل و سریع از طریق پوست، دهان، موکوس تنفسی و گوارش جذب می‌گردند و توزیع آنها در بدن نیز وسیع می‌باشد. به دلیل دسترسی آسان و سمیت بالای این ترکیبات، میزان بروز مسمومیت‌های تصادفی و خودکشی وسیع بوده و مسئول حدود صد هزار مسمومیت در هر سال در دنیا است. در ایران این ترکیبات یکی از علل مرگ و میر ناشی از مسمومیت هستند (۱-۳).

دیازینون و پاراکسون از مهمترین حشره‌کش‌های ارگانوفسفره هستند که برای کنترل انواع حشرات در محصولات کشاورزی استفاده می‌شوند. پاراکسون محصول متابولیسم اکسیداتیو پاراتیون در کبد است و در بدن توسط پاراکسوناز موجود در پلاسما و کبد متابولیزه می‌شود (۴و۵). این ترکیبات با فسفریلاسیون اسید آمینه سرین در جایگاه فعال آنزیم استیل کولین استراز باعث مهار آنزیم شده و تجمع استیل کولین باعث تحریک پذیری زیاد گیرنده‌های نیکوتینی و موسکارینی می‌شود که در نهایت منجر به وقوع بحران کولینرژیک تشنج و در موارد حاد ضایعه مغزی و مرگ می‌شود (۵و۶).

بسیاری از اثرات ارگانوفسفره‌ها ارتباطی با مهار آنزیم استیل کولین استراز نداشته، بلکه توسط مکانیسم‌های دیگر سلولی القا می‌شود. یکی از مکانیسم‌هایی که بسیار مورد توجه قرار گرفته است، تولید رادیکال‌های آزاد توسط این ترکیبات و به دنبال آن تغییر در سیستم آنتی‌اکسیدان سلول و پراکسیداسیون لیپیدهای غشاء و تخریب ساختمان غشا می‌باشد (۷-۹). اثرات مضر رادیکال‌های آزاد از طریق

سیستم حمایتی آنتی‌اکسیدان سلولی شامل آنزیم‌های سوپراکسید دیسموتاز (SOD) و کاتالاز (CAT) خنثی می‌شود. هم‌چنین گلوتاتیون (GSH) به عنوان آنتی‌اکسیدان باعث افزایش حلالیت سموم و دفع آنها از طریق کلیه می‌شود. عدم تعادل بین تولید رادیکال‌های آزاد و سیستم دفاعی آنتی‌اکسیدان در بدن را استرس اکسیداتیو می‌نامند که علت ایجاد بسیاری از بیماری‌ها می‌باشد (۱۰ و ۱۱). یک مطالعه نشان داده است که تجویز خوراکی دیازینون به ماهی آب آزاد، باعث افزایش فعالیت آنزیم‌های آنتی‌اکسیدان و افزایش پراکسیداسیون لیپیدها در کبد می‌شود (۱۲). تجویز مالاتیون و کلروپیروفوس به موش‌های صحرائی منجر به افزایش پراکسیداسیون لیپیدها و آنزیم‌های آنتی‌اکسیدان در کبد، خون و ریه می‌شود (۱۳). Yilmaz و همکاران، نشان دادند که دیازینون باعث افزایش فعالیت آنزیم SOD و سطح پراکسیداسیون لیپیدها بدون تغییر فعالیت CAT در مغز موش صحرائی می‌شود (۱۴). تفاوت در نوع و گونه مورد بررسی، دوز و زمان مواجهه وجه تمایز مطالعه‌های مختلف است. به دلیل تنوع استخلاف‌ها در ساختمان شیمیایی ارگانوفسفره‌ها و اثرات متفاوت بر روی بافت‌های مختلف، مطالعات تکمیلی جهت درک مکانیسم عمل این ترکیبات ضروری است. مطالعات در خصوص اثرات دیازینون و پاراکسون بر روی سیستم آنتی‌اکسیدان به صورت *in vivo* در بافت‌های مختلف به ویژه بافت ریه اندک است. در مطالعه حاضر اثرات دو سم دیازینون و پاراکسون بر برخی از شاخص‌های استرس اکسیداتیو ریه موش صحرائی مقایسه شده است.

روش بررسی

مواد شیمیایی: نیترو بلو تترازولیوم (NBT)، ۱-کلرو ۲،۴ دی نیترو بنزن (CDNB)، دی تیو- بیس- نیترو بنزوئیک اسید (DTNB)، تری کلرو استیک اسید (TCA) و دیگر مواد شیمیایی با درجه خلوص بالا از شرکت مرک و

درجه قرار گرفت. سپس ریوفلاوین ۰/۱۲ میلی مولار در بافر فسفات پتاسیم ۰/۰۶۷ مولار با pH=۷/۸ اضافه و به مدت ۱۰ دقیقه در درجه حرارت اتاق قرار گرفت. جذب در طی ۵ دقیقه در طول موج ۵۶۰ نانومتر قرائت شد و فعالیت ویژه بر حسب واحد بر میلی گرم پروتئین محاسبه شد.

سنجش فعالیت آنزیم CAT: فعالیت آنزیم کاتالاز با استفاده از روش Aebi و با دنبال نمودن تجزیه پراکسید هیدروژن (H₂O₂) در طول موج ۲۴۰ نانومتر اندازه گیری شد (۱۶). به حجم معینی از عصاره بافتی اتانول مطلق (۰/۰۱ میلی گرم در میلی لیتر) اضافه و به مدت نیم ساعت در یخ اینکوبه شد. سپس به آن تریتون X-100 ده درصد با غلظت نهایی یک درصد اضافه شد. این محلول جهت اندازه گیری فعالیت آنزیم استفاده شد. واکنش با اضافه کردن H₂O₂ ۳۰ میلی مولار به حجم مناسبی از عصاره نمونه بافتی در بافر فسفات سدیم ۵۰ میلی مولار با pH=۷ شروع شد. سپس جذب در طی ۳ دقیقه در طول موج ۲۴۰ نانومتر قرائت شد. فعالیت ویژه بر حسب واحد بر میلی گرم پروتئین محاسبه شد.

سنجش فعالیت آنزیم گلوکوتابون S- ترانسفراز (GST): فعالیت آنزیم GST با روش Habig سنجیده شد (۱۷). یک میلی لیتر محلول واکنش حاوی بافر فسفات پتاسیم ۵۰ میلی مولار pH=۷/۴ شامل EDTA یک میلی مولار، GSH ۲۰ میلی مولار و CDNB ۲۰ میلی مولار است. واکنش با اضافه کردن حجم معینی از عصاره بافتی شروع شد. تغییرات جذب در طول موج ۳۴۰ نانومتر در طی ۵ دقیقه قرائت شد. فعالیت ویژه بر حسب واحد بر میلی گرم پروتئین بیان شد.

سنجش فعالیت آنزیم LDH: فعالیت آنزیم LDH توسط کیت پارس آزمون صورت گرفت. اساس این اندازه گیری بر پایه احیای پیرووات به لاکتات می باشد که در حضور NADH₂ صورت می گیرد. جذب نمونه ها در طی ۳ دقیقه

سیگما- آلمان خریداری شد. دیازینون (خلوص ۱۰۰ در صد) از شرکت Supelco -USA و اتیل پاراکسون (خلوص ۹۹ درصد) از شرکت سیگما خریداری شدند. محلول های ذخیره (استوک) دیازینون با غلظت mg/ml ۴۰۰ و پاراکسون با غلظت mg/ml ۴ در روغن ذرت به صورت تازه تهیه گردیدند.

حیوانات: نوع مطالعه در این تحقیق مطالعه تجربی است که در سال ۱۳۹۰ در دانشگاه علوم پزشکی بقیه... (عج) بر روی موش های صحرایی نر نژاد ویستار در محدوده وزنی ۲۵۰-۲۰۰ گرم انجام شد. موش ها در حیوانخانه دانشگاه علوم پزشکی بقیه... تحت شرایط طبیعی نور، تاریکی، غذا و آب قرار گرفتند. موازین اخلاقی کار با حیوانات آزمایشگاهی که مورد تایید کمیته اخلاق دانشگاه علوم پزشکی بقیه... (عج) بود، هنگام کار با موش های آزمایشگاهی رعایت شد.

تیمار حیوانات: ۴۹ سر موش صحرایی را به روش تصادفی به ۷ گروه در هر گروه ۷ سر تقسیم شدند: گروه کنترل که روغن ذرت را به عنوان حلال سموم و ۶ گروه آزمایش که دوزهای مختلف دیازینون (۳۰ mg/kg، ۵۰ و ۱۰۰) و پاراکسون در دوزهای (۰/۳ mg/kg، ۰/۷، ۱) را به صورت داخل صفاقی دریافت کردند. ۲۴ ساعت بعد از تزریق با بیهوش نمودن حیوانات به وسیله اتر بافت ریه خارج گردید و به نیتروژن مایع انتقال داده شد و در ۷۰°C تا زمان آزمایش نگهداری شدند. در روز آزمایش، بافت های منجمد شده به دقت توزین و به نسبت ۱:۱۰ در بافر فسفات سالین همورثه شد و سپس نمونه ها در ۱۲۰۰۰ g در ۴°C به مدت ۱۵ دقیقه سانتریفوژ شدند. از محلول رویی جهت سنجش شاخص های بیوشیمیایی مورد نظر استفاده شد.

سنجش فعالیت آنزیم SOD: فعالیت SOD با استفاده از روش Winterbourn سنجیده شد (۱۵). حجم مناسبی از بافت همورثه شده، EDTA ۰/۱ مولار در سدیم سیانید ۰/۳ میلی مولار و NBT ۱/۵ میلی مولار در یک کووت اضافه و بعد از مخلوط کردن به مدت ۵ دقیقه در دمای ۳۷

به حجم ۱ میلی لیتر رسانده و ۳ میلی لیتر از محلول برادفورد به آن اضافه و به مدت ۱۰ دقیقه اینکوبه گردید. سپس در طول موج ۵۹۵ نانومتر جذب قرائت شد و غلظت پروتئین نمونه ها از روی منحنی استاندارد پروتئین با استفاده از محلول یک میلی گرم در میلی لیتر آلبومین سرم گاوی محاسبه شد.

تجزیه و تحلیل داده ها: داده ها پس از جمع آوری با استفاده از نرم افزار INSTAT تجزیه و تحلیل گردیدند. پس از مشخص کردن توزیع نرمال داده ها، برای مقایسه نتایج هر پارامتر در هر گروه در مقایسه با کنترل و با یکدیگر (مطالعات وابسته به دوز) با استفاده از آزمون های آماری پارامتریک به صورت آزمون های آماری آنالیز واریانس یک طرفه و به دنبال آن آزمون تعقیبی Tukey انجام شد. از برنامه Exel جهت رسم نمودارها استفاده شد. $P < 0.05$ مرز معنی دار بودن اطلاعات در نظر گرفته شد. نتایج بصورت $mean \pm SD$ بیان شدند.

یافته ها

نتایج حاصل از اثر دوزهای مختلف دیازینون و پاراکسون بر فعالیت آنزیم های SOD، CAT، GST و LDH در جدول ۱ نشان می دهد که فعالیت این آنزیم ها در دوزهای بالاتر از ۰/۳ mg/kg پاراکسون و همچنین فعالیت آنزیم های SOD، CAT و GST در دوز ۱۰۰ mg/kg دیازینون در بافت ریه در مقایسه با کنترل به طور معنی دار افزایش می یابد. فعالیت آنزیم LDH در دوزهای مختلف دیازینون در مقایسه با کنترل معنی دار نیست. افزایش فعالیت آنزیم های SOD و CAT در بافت ریه در دوز ۱ mg/kg در مقایسه با دوز ۰/۳ mg/kg ($P < 0.05$) معنی دار است.

در طول موج ۳۴۰ نانومتر قرائت شد و فعالیت ویژه بر حسب واحد بر میلی گرم پروتئین بیان شد.

سنجش غلظت GSH: برای تعیین میزان GSH بافت از روش Thietz استفاده شد (۱۸). غلظت مناسبی از نمونه هموژنه با اسیدسولفوسالسیلیک ۵ درصد مخلوط شد. نمونه در ۴ درجه به مدت ۱۰ دقیقه با دور ۲۰۰۰g سانتریفوژ شد. حجم مناسبی از محلول فوقانی به بافر دی سدیم فسفات ۰/۳ مولار اضافه گردید. سپس با اضافه کردن معرف DTNB ۰/۰۴ درصد در سیترات سدیم ۱ درصد واکنش شروع شد. تغییرات جذب در ۴۱۲ نانومتر در طی ۵ دقیقه قرائت گردید. با استفاده از محلول گلوکوتایون یک میلی گرم در میلی لیتر منحنی استاندارد رسم و غلظت گلوکوتایون نمونه ها محاسبه شد.

سنجش غلظت مالون دی آلدئید (MDA): برای تعیین محصول نهایی پراکسیداسیون لیپیدها (MDA) از روش Satho استفاده شد (۱۹). به حجم مناسبی از بافت هموژنه، تری کلرواستیک اسید (TCA) ده درصد اضافه و به مدت ۱۰ دقیقه سانتریفوژ شد. بعد از جدا کردن مایع رویی، تیوباریتوریک اسید ۰/۶۷ درصد اضافه کرده و به مدت ۳۰ دقیقه در بن ماری جوش قرار گرفت. سپس n- بوتانل به محلول اضافه و بعد از ورتکس شدید به مدت ۱۵ دقیقه در ۴۰۰۰g سانتریفوژ شد. جذب محلول رویی صورتی رنگ در طول موج ۵۳۲ نانومتر قرائت شد. منحنی استاندارد MDA با استفاده از ۱،۱،۳ و ۳ تراآتوکسی پروپان رسم شد و از روی این منحنی میزان غلظت MDA بر حسب نانومول در میلی گرم پروتئین محاسبه گردید.

سنجش میزان پروتئین: برای سنجش میزان پروتئین از روش برادفورد استفاده شد (۲۰). حجم مناسبی از عصاره بافتی را

جدول ۱: اثر دوز های مختلف دیازینون و پاراکسون بر فعالیت آنزیم های آنتی اکسیدان و آنزیم LDH در ریه موش صحرایی بعد از ۲۴ ساعت.

LDH	GST	CAT	SOD	پارامترها (U/mg protein)
				دیازینون
۱۹۹/۳۶±۲۹/۸۷	۴۶/۹۹±۶/۳۳	۳۰/۳۱±۳/۲۶	۲۶/۰۱۵±۳/۰۱	کنترل
۲۱۵/۱۵±۲۲/۷۴	۵۱/۳۰±۵/۸۹	۳۱/۰۱±۳/۳۳	۲۷/۳۷±۳/۲۷	۳۰
۲۲۷/۲۰±۲۶/۹۸	۵۴/۳۶±۶/۰۱	۳۴/۱۵±۴/۰۱	۲۹/۶۶±۲/۷۵	۵۰
۲۳۹/۱۹±۳۳/۱۵	۵۷/۱۵±۵/۶۱*	۳۶/۲۵±۳/۸۹*	۳۱/۳۵±۳/۴۹*	۱۰۰
				پاراکسون
۲۳۱/۰۱±۲۱/۶۶	۵۳/۱۴±۶/۲۴	۳۲/۵۴±۳/۸۵	۲۷/۷۵±۳/۰۶	۰/۳
۲۴۵/۶۶±۲۲/۱۵*	۵۹۸/۰۱±۵/۶۶*	۳۵/۷۷±۳/۷۷*	۳۱/۲۱±۴/۰۲*	۰/۷
۲۵۳/۳۳±۳۰/۲۵**	۶۱/۲۵±۶/۴۸**	۳۸/۳۳±۴/۳۳**	۳۳/۰۱±۳/۵۸**	۱

*P<۰/۰۵ و **P<۰/۰۱ نسبت به گروه کنترل معنی دار است.

نتایج اثر دوزهای مختلف دیازینون و پاراکسون بر روی غلظت های گلوکوتاتیون و مالون دی آلدئید در ریه موش صحرایی در جدول ۲ نشان می دهد که کاهش غلظت GSH و افزایش غلظت MDA در بافت ریه در دوزهای بالاتر از ۰/۳ mg/kg پاراکسون در مقایسه با گروه کنترل معنی دار است. کاهش غلظت GSH در بافت ریه در دوز ۱ mg/kg در مقایسه با دوز ۰/۳ mg/kg (P<۰/۰۵) معنی دار است. کاهش غلظت GSH و افزایش غلظت MDA در ریه در دوزهای مختلف دیازینون در مقایسه با گروه کنترل معنی دار نیست.

جدول ۲: اثر دوز های مختلف دیازینون و پاراکسون بر روی غلظت های GSH و MDA در ریه موش صحرایی بعد از ۲۴ ساعت.

MDA	GSH	پارامترها (nmol/mg protein)
		دیازینون
۵/۹۲±۰/۶۱	۶۸/۶۶±۸/۳۳	کنترل
۶/۱۰±۰/۶۳	۷۲/۳۲±۸/۲۰	۳۰
۶/۵۴±۰/۵۹	۶۸/۲۴±۶/۴۶	۵۰
۶/۶۶±۰/۷۴	۶۴/۳۵±۷/۳۱	۱۰۰
		پاراکسون
۶/۱۳±۰/۵۹	۶۶/۵۹±۸/۳۷	۰/۳
۶/۹۰±۰/۷۱*	۵۷/۱۶±۷/۳۶*	۰/۷
۷/۰۳±۰/۶۳*	۵۳/۳۲±۶/۸۹**	۱

*P<۰/۰۵ و **P<۰/۰۱ نسبت به گروه کنترل معنی دار است.

بحث

ریه همیشه در تماس با بالاترین فشار اکسیژن و آلودگی هوا و دارای سطح وسیع برای خون رسانی است و به تولید رادیکال‌های آزاد بسیار حساس است (۲۱). در این مطالعه افزایش فعالیت SOD و CAT در غلظت‌های بالاتر از ۰/۳ mg/kg پاراکسون و غلظت ۱۰۰ mg/kg دیازینون مشاهده می‌شود. آنزیم SOD اولین سد دفاعی در مقابل رادیکال‌های آنیون سوپراکسید است که آن را به H_2O_2 و اکسیژن تبدیل می‌کند. H_2O_2 توسط آنزیم CAT به آب تبدیل می‌شود. افزایش فعالیت SOD و CAT احتمالاً ناشی از افزایش تولید ROS توسط دیازینون و پاراکسون است. افزایش فعالیت SOD سبب افزایش میزان H_2O_2 و کاهش رادیکال‌های سوپراکسید و افزایش فعالیت CAT باعث کاهش میزان H_2O_2 و جلوگیری از آسیب بافتی می‌شود. افزایش فعالیت این آنزیم‌ها مربوط به مکانیسم‌های دفاعی در برابر استرس اکسیداتیو است (۱۰). نتایج این تحقیق موافق نتایج مطالعاتی است که نشان می‌دهند تجویز متیل پاراتیون، دیازینون، مالاتیون، پاراکسون، و کلروپیریفوس موجب افزایش فعالیت آنزیم‌های SOD و CAT در بافت‌های مغز، قلب و اریتروسیت ماهی و موش صحرائی می‌گردد (۲۶-۲۲)، در حالیکه مطالعات دیگر کاهش فعالیت آنزیم‌های SOD و CAT در بافت‌های مختلف را نشان می‌دهند (۲۹-۲۷). این اختلاف نتایج در مطالعات مختلف ناشی از نوع، نژاد و گونه حیوان، نوع سم و بافت، مسیر تجویز ماده سمی و دوز و زمان مواجهه می‌باشد.

در این مطالعه افزایش فعالیت آنزیم GST در بافت ریه در دوزهای بالاتر ۰/۳ mg/kg پاراکسون و دوز ۱۰۰ mg/kg دیازینون معنی‌دار است. آنزیم GST با استفاده از GSH باعث افزایش حلالیت سموم و دفع آنها از بدن می‌گردد. بنابراین نقش مهمی در محافظت بافت‌ها بر علیه آسیب و

استرس اکسیداتیو دارد (۳۰). افزایش GST در اثر تزریق پاراکسون و دیازینون نشان دهنده افزایش مصرف GSH و افزایش دفاع بدن در مقابل این سم جهت خنثی سازی آن است (۳۱). مطالعات دیگر نیز نشان می‌دهند که بدن‌بال تجویز بعضی از ارگانوفسفره‌ها، فعالیت GST بدون تغییر (۲۸ و ۳۲) یا افزایش (۳۳ و ۲۹ و ۱۲) و یا کاهش فعالیت (۳۴ و ۳۵) را نشان می‌دهد. معمولاً دوزهای کم سموم منجر به افزایش و دوزهای بالای آن باعث مهار فعالیت آنزیم‌ها می‌گردند.

گلوتاتیون فراوان‌ترین و مهم‌ترین آنتی اکسیدان سلولی است که نقش مهمی در پاکسازی ROS و غیر سمی کردن داروها و مواد شیمیایی دارد (۱۱). همچنین GSH به عنوان کوفاکتور برای آنزیم‌های گلوتاتیون پراکسیداز و GST عمل می‌کند (۳۶ و ۲۹ و ۱۰). بر طبق مطالعه حاضر تجویز پاراکسون سبب کاهش غلظت گلوتاتیون در ریه موش صحرائی می‌شود و دیازینون اثری روی آن ندارد. از آنجائیکه فعالیت GST نیز در بافت در اثر پاراکسون افزایش پیدا کرده است، کاهش گلوتاتیون این بافت می‌تواند ناشی از افزایش فعالیت آنزیم GST و مصرف آن به عنوان سوپراکسیداز توسط این آنزیم باشد و هم مربوط به عملکرد مستقیم آن جهت حذف رادیکال‌های آزاد باشد (۳۷ و ۱۰).

GSH ریوی از کبد تامین می‌شود (۳۷) و کاهش GSH کبدی نهایتاً باعث کاهش GSH ریوی می‌گردد (۷). GSH برای تبدیل دهیدرواسکوربیک اسید به اسکوربات ضروری است که بعنوان آنتی اکسیدانت جهت خنثی کردن سوپراکسید عمل می‌کند. همچنین GSH در حفظ α -توکوفرول به فرم احیاء نقش دارد (۳۸). بنابراین در غلظت‌های بالاتر پاراکسون که همراه با تخلیه GSH است، احتمالاً می‌تواند باعث کاهش سطح اسیداسکوربیک و α -توکوفرول شود. مطالعات نشان می‌دهند که دیازینون، متیل پاراتیون، دی متوات و مالاتیون باعث کاهش GSH کلیه،

از آسیب به غشاء و یا وجود استرس اکسیداتیو در مراحل اولیه می باشد. مطالعات نشان می دهند که تجویز خوراکی دی متوات، متیل پاراتیون و مالاتیون به موش صحرایی موجب تغییر فعالیت آنزیم های آنتی اکسیدان و افزایش پراکسیداسیون لیپیدها در اریتروسیت می گردد (۴۸ و ۴۹). به علاوه با مطالعه اثر دیازینون بر بافت های مختلف ماهی در بعضی بافتها افزایش MDA (آبشش، ماهیچه و لوله گوارش) و در بعضی عدم تغییر (کلیه) مشاهده شده است (۴۷).

مقایسه اثر دیازینون و پاراکسون بر شاخص های استرس اکسیداتیو ریه نشان می دهد که سمیت پاراکسون بیشتر از دیازینون است که می تواند ناشی از ساختمان آن باشد. در ساختمان دیازینون پیوند $P=S$ وجود دارد که در ساختمان پاراکسون به پیوند $P=O$ مبدل شده است. این تغییر باعث فعالیت شدیدتر این ارگانوفسفره می شود (۵۰ و ۵۱).

نتیجه گیری

در مجموع نتایج پیشنهاد می کند که اثر پاراکسون روی سیستم دفاعی آنتی اکسیدان قلب و طحال در یک طرح وابسته به دوز است. افزایش فعالیت آنزیم های آنتی اکسیدان، کاهش غلظت گلوکوتاتیون و افزایش میزان MDA پس از مواجهه با پاراکسون نشان دهنده تولید رادیکال های آزاد، پراکسیداسیون لیپیدهای غشاء و وقوع استرس اکسیداتیو در ریه می باشد. افزایش فعالیت آنزیم های آنتی اکسیدان و سطح طبیعی MDA و GSH بعد از تجویز دیازینون نشان دهنده خنثی شدن ROSها و حفاظت ریه از آسیب اکسیداتیو است. مقایسه میزان MDA و فعالیت آنزیم LDH در اثر تجویز سموم نشان می دهد که سمیت پاراکسون شدیدتر از دیازینون است.

تشکر و قدردانی

ریه، کبد و اریتروسیت ها می شوند (۳۹ و ۴۰). Sharma و همکاران نشان دادند که تجویز ارگانوفسفره دیمتوات به صورت خوراکی به موش صحرایی، موجب تغییری در میزان گلوکوتاتیون کبد نمی شود (۴۱).

LDH یک آنزیم سیتوپلاسمی می باشد که جهت بررسی آسیب سلولی و به عنوان شاخص جهت بررسی سمیت یک ماده شیمیایی و لیز سلولی مورد استفاده قرار می گیرد (۴۲). در این مطالعه پاراکسون سبب افزایش فعالیت LDH ریه شده و دیازینون اثری روی آن نداشت. افزایش LDH می تواند ناشی از کمبود اکسیژن بافت باشد که باعث افزایش مسیر گلیکولیز می شود و یا شاید سنتز آنزیم افزایش می یابد (۷). مطالعات حیوانی نیز افزایش فعالیت LDH پس از مسمومیت با پاراکسون (۲۲)، دیازینون (۴۳) و کلرپیرفوس (۴۴) را نشان داده اند، در حالیکه تجویز ارگانوفسفره RPR-II به ماهی، موجب کاهش فعالیت LDH کبد و عضله اسکلتی می گردد (۴۵). نتایج مختلف می تواند ناشی از اختلاف در غلظت سم مورد استفاده، نوع بافت و حتی ایزوآنزیم های خاص LDH باشد.

لیپیدها بویژه اسیدهای چرب غیراشباع در غشاء سلولی جزء حساس ترین مولکولهای بیولوژیکی هستند که در معرض حمله ROSها قرار می گیرند و این مسئله موجب افزایش میزان پراکسیداسیون لیپیدها می شود (۴۶). MDA آخرین محصول پراکسیداسیون لیپیدهای غشاء و به عنوان مارکر استرس اکسیداتیو شناخته می شود (۷). نتایج مطالعات متعدد نشان می دهند که سطوح پایین یا فقدان پراکسیداسیون لیپیدی، منعکس کننده اثرات محافظتی آنزیم های آنتی اکسیدان می باشد (۴۷). در مطالعه حاضر تجویز پاراکسون بطور معنی دار باعث افزایش غلظت MDA گردیده که منجر به پراکسیداسیون لیپیدهای غشاء و ایجاد استرس اکسیداتیو در بافت ریه می شود. عدم تغییر غلظت MDA در بافت ریه بدنبال تجویز دیازینون احتمالاً نشان دهنده فعال شدن سیستم آنتی اکسیدان جهت جلوگیری

این تحقیق با استفاده از حمایت مالی مرکز تحقیقات دانشجویی دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج) در قالب طرح تحقیقاتی انجام گردید که بدینوسیله نویسندگان مقاله مراتب تقدیر و تشکر خود را از مسئولین آن مرکز ابراز می‌دارند.

References

1. Abdollahi M, Ranjbar A, Shadnia S, Nikfar S, Rezaiee A. Pesticides and oxidative stress. *Med Sci Monit* 2004; 10: 141 – 7.
2. Sudakin DL, Power LE. Organophosphate exposures in the United States: a longitudinal analysis of incidents reported to poison centers. *J Toxicol Environ Health* 2007; 70: 141-7.
3. Abdollahi M, Mostafalou S, Pournourmohammadi S, Shadnia S. Oxidative stress and cholinesterase inhibition in salvia and plasma of rats following subchronic exposure to malathion. *Comp Biochem Physiol* 2004; 137: 29-34.
4. Stom JE, Rozman KK, Doull J. Occupational exposure limits for 30 organophosphate pesticides based on inhibition of red blood cell acetylcholinesterase. *Toxicol* 2000; 150: 1-29.
5. Jafari M, Pourheidari GR. The reactivation effect of pralidoxime in human blood on parathion and paraoxon-induced cholinesterase inhibition. *DARU* 2006; 14: 37-43.
6. Mehrani H. Simplified procedures for purification and stabilization of human plasma butylcholinesterase. *Process Biochem* 2004; 39: 877-882.
7. Jafari M, Salehi M, Asgari A, Ahmadi S, Abbasnezhad M, Hajjihoosani R, Hajjigholamali M. Effects of paraoxon on serum biochemical parameters and oxidative stress induction in various tissues of Wistar and Norway rats. *Environ Toxicol Pharmacol*. 2012; 34: 876-887.
8. Ranjbar A, Pasalar P, Abdollahi M. Induction of oxidative stress and acetylcholinesterase inhibition in organophosphorous pesticide manufacturing workers. *Hum Exp Toxicol* 2002; 21: 179-82.
9. Vidyasagar J, Karunakar N, Reddy MS, Rajnarayana K, Surender T, Krishna DR. Oxidative stress and antioxidant status in acute ganophosphorous insecticide poisoning. *Indian J Pharmacol* 2004; 36:76-9.
10. Limon-Pacheco J, Gonsebatt ME. The role of antioxidants and antioxidant-related enzymes in protective responses to environmentally induced oxidative stress. *Mutation Res Gen Toxicol Environ Mut* 2009; 674:137-47.
11. Meister A. Glutathione metabolism. *Methods Enzymol* 1995; 251: 3–7.
12. Oruc E. Effects of diazinon on antioxidant defense system and lipid peroxidation in the liver of *Cyprinus carpio* (L.). *Environ Toxicol* 2010; 26: 571-8.
13. Ahmad RS, Seth V, Pasha ST, Banerjee BD. Influence of dietary ginger (*zingiber officinales* ROS) on oxidative stress induced by malathion in rat. *Food Chem Toxicol* 2000; 38: 443-50.
14. Yilmaz N, Yilmaz M, Altuntas I. Diazinon-induced brain toxicity and protection by vitamins E plus C. *Toxicol Ind Health* 2012; 28: 51-7.
15. Winterbourn C, Hawkins R, Brian M, and Carrell R. The Estimation of Red Cell Superoxide Dismutase Activity. *J Lab Clin Med* 1975; 85, 337.
16. Aebi H. Catalase in vitro. *Methods Enzymol*. 1984; 105: 121-6.

17. Habig WH, Jakoby WB. Glutathion Stransferases (rat and human). *Methods Enzymol* 1981; 77: 218-31.
18. Tietze F. Enzymic method for quantitative determination of nanogram amounts of total and oxidized glutathione: applications to mammalian blood and other tissues. *Anal Biochem* 1969; 27: 502–22.
19. Satoh K. Serum lipid peroxide in cerebrovascular disorders determined by a new colorimetric method. *Clin Chim Acta* 1978; 90: 37-43.
20. Bradford MM. A rapid and sensitive method for the quantization of microgram quantities of protein utilizing the principle of protein-dye binding. *Anal Biochem* 1976; 72: 248-54.
21. Jafari M, Ghanei M. Evaluation of plasma, erythrocytes, and brochoalveolar lavage fluid antioxidant defense system in sulfur mustard-injured patients. *Clin Toxicol (Phila)* 2010; 48: 184-92.
22. Ghani E, Mohmmadi M, Jafari M, Khoshbaten A, Asgari A. Evaluation of oxidative stress indices in rat brain following exposure to paraoxon. *Kowsar Med J* 2008; 1: 1-8 (Persian).
23. Monteiro DA, Alves de Almeida J, Rantin FT, Kalinin AL. Oxidative stress biomarkers in the freshwater characid fish, *Brycon cephalus*, exposed to organophosphorus insecticide Folisuper 600 (methyl parathion). *Comp Biochem Physiol* 2006; C143:141–9.
24. Buyukokuroglu ME, Cemek M, Yurumez Y. Antioxidative role of melatonin in organophosphate toxicity in rats. *Cell Biol Toxicol* 2008; 24: 151-8.
25. Sutcu R, Altuntas I, Buyukvanli B, Akturka O, Ozturka O, Koylu H, et al. The effects of diazinon on lipid peroxidation and antioxidant enzymes in rat erythrocytes: role of vitamins E and C. *Toxicol Ind Health*. 2007; 23: 13-7.
26. Mansour SA, Mossa AH. Oxidative damage, biochemical and histological alterations in rats exposed to chlorpyrifos and the antioxidant role of zinc. *Pest Biochem Physiol* 2010; 96: 14-23.
27. Abdou HM, El Mzoudy RH. Oxidative damage, hyperlipidemia and histological alterations of cardiac and skeletal muscles induced by different doses of diazinon in female rats. *J Hazard Mater* 2010; 182: 273–8.
28. Astiz M, de Alaniz MJT, Marra CA. Antioxidant defense system in rats simultaneously intoxicated with Agrochemicals. *Environ Toxicol Pharmacol* 2009; 28: 465–73.
29. Salehi M, Jafari M, Masoud Saleh-Moqadam M, Alireza Asgari A. The comparison of the effect of diazinon and paraoxon on biomarkers of oxidative stress in rat serum. *Zahedan J Res Med Sci* 2012; 14: 18-23.
30. Habig WH, Pabst MJ, Jakoby WB. Glutathione S – transferases. *J Biol Chem* 1984; 249: 7130 – 9.
31. Manna S, Bhattacharyya D, Mandal TK, Das S. Repeated dose toxicity of alfacypermethrin in rats. *J Vet Sci* 2004; 5: 241–5.
32. Varo I, Navarro J.C, Nunes, B, Guilhermino L. Effects of dichlorvos aquaculture treatments on selected biomarkers of gilthead sea bream (*Sparus aurata* L.) fingerlings *Aquaculture* 2007; 266: 87–96.
33. Ezemonye L, Tongo, L. Sublethal effects of endosulfan and diazinon pesticides on glutathione-S-transferase (GST) in various tissues of adult amphibians (*Bufo regularis*). *Chemosphere*. 2010; 81: 214–7.
34. Goel A, Dani V, Dhawan D.K. Protective effects of zinc on lipid peroxidation, antioxidant enzymes and hepatic histoarchitecture in chlorpyrifos-induced toxicity. *Chem Biol Interact* 2005; 156: 131–40.

35. Khan SM, Sobti RC, Kat arial L. Pesticide-induced alteration in mice hepato-oxidative status and protective effects of black tea extract. *Clinica Chim Acta* 2005; 358: 131-8.
36. Masella R, Benedetto RD, Vari R, Filesi C, Giovannini C. Novel mechanisms of natural antioxidant compounds in biological systems: involvement of glutathione and glutathione-related enzymes. *J Nut Biochem* 2005; 16: 577-86.
37. Meister A, Anderson ME. Glutathione. *Annu Rev Biochem* 1983; 52: 711-60.
38. Ojha A, Yaduvanshi SK, Srivastava N. Effect of combined exposure of commonly used organophosphate pesticides on lipid peroxidation and antioxidant enzymes in rat tissues. *Pest Biochem Physiol* 2011; 99: 148-56.
39. Shah M.D, Iqbal M. Diazinon-induced oxidative stress and renal dysfunction in rats. *Food Chem Toxicol* 2010; 48: 3345-53.
40. John S, Kale M, Rathore N, Bhatnagar, D. Protective effect of vitamin E in dimethoate and malathion induced oxidative stress in rat erythrocytes. *J Nutrit Biochem* 2001; 12: 500-4.
41. Sharma Y, Bashir S, Irshad M, Dogra T.D. Effects of acute dimethoate administration on antioxidant status of liver and brain of experimental rats. *Toxicology* 2005; 206: 49-57.
42. El-Demerdash F.M. Lipid peroxidation, oxidative stress and acetylcholinesterase in rat brain exposed to organophosphate and pyrethroid insecticides. *Food Chem Toxicol* 2011; 49: 1346-52.
43. Kalender S, Ogutcu A, Uzunhisarciki M, Acik Goz F. Diazinon on-induced hepatotoxicity and protective effect of vitamin E on some biochemical indices and ultrastructural changes. *Toxicology* 2005; 211: 197-206.
44. Ncibis, Ben Othman M, Akacha A. *Opuntia ficus indica* extract protects against chlorpyrifos-induced damage on mice liver. *Food Chem Toxicol* 2008; 46: 797-802.
45. Rao JV. Sublethal effects of an organophosphorus insecticide (RPR-II) on biochemical parameters of tilapia, *oreochromis mossambicus*. *Comparative Biochemistry and Physiology Part C* 2006; 43: 492-8.
46. Caylak E, Aytakin M, Halifeoglu I. Antioxidant effects of methionine, α -lipoic acid, N-acetylcysteine and homocysteine on lead-induced oxidative stress to erythrocytes in rats. *Exper Toxicol Pathol* 2008; 60: 289-94.
47. Oruc E, Usta D. Evaluation of oxidative stress responses and neurotoxicity potential of diazinon in defferent tissues of *Cyprinus carpio*. *Environ Toxicol Pharmacol* 2007; 23: 48-55.
48. Ananya R, Subeena S, Kumar DA, Kumar DT, Kumar MS. Oxidative stress and histopathological changes in the heart following oral lindane (gammahexachlorohexane) administration in rats. *Med Sci Monit.* 2005; 11: 325-9.
49. Durmaz H, Sevgiler Y, Uner N. Tissue-specific antioxidative and neurotoxic responses to diazinon in *oreochromis niloticus*. *Pes Biochem Physiol.* 2006; 84: 215-26.
50. Mutch E, Blain PG, Williams FM. The role of methabolism in determining susceptibility to parathion toxicity in man. *Toxicol Lett* 1999; 107: 177-87.
51. Arufe MI, Romero JL, Gamero JJ, Mereno MJ. Oxidation of cholinesterase-inhibiting pesticides: A simple experiment to illustrate the role of bioactivation in the toxicity of chemicals. *Biochem Educat* 2000; 28: 174-7.